

In september was ik in Phoenix: bij de bloemenzee ter ere van Charlie Kirk en zijn memorial in het football stadium. Dat was een MAGA-event met een diep religieus sentiment. Veel meer dan ik had verwacht: het was Evangelical

De sfeer laveerde tussen rouw en haat. Er was vergiffenis voor de dader, maar ook de roep om een verdorven vijand aan te pakken. Dit sentiment leeft breed in conservatief Amerika.

Er woedt een strijd tussen goed en kwaad.

Sinds de moord op Kirk is op dat kwaad een etiket geplakt: van radicaal links. En die interpretatie wordt ruim genomen.

De gruwelijke aanslag is daarmee een kantelmoment met potentieel vergaande gevolgen, al kunnen we de reikwijdte nog niet goed overzien.

Om te kunnen inschatten waar dit diep gepolariseerde land onder de Trump-regering heengaat, is het van belang te begrijpen hoe we op het huidige punt zijn beland. Waarom koos het Amerikaanse electoraat een president die in 2024 nog vier strafzaken aan zijn broek had? Was het de economie? Massamigratie? Of was het toch vooral omdat Trump als non-politicus een sloper is.

Volgens veel Amerikanen is Washington niet alleen een poel van politiek verderf, een *deep state* vol gevestigde belangen; een progressieve voorhoede had tevens bezit genomen van de instituten, van de gevestigde orde. Die instituten worden nu aangevallen. Rechters liggen onder vuur, net als de federale ambtenarij, universiteiten en last but not least: de media.

Waar de aanval op instituten misschien niet verrast – het past in de richtingenstrijd zoals is aangekondigd in het conservatieve masterplan Project 2025 van de Heritage Foundation – verrast de kwetsbaarheid van die instituten wél.

Stichting Internationaal Perscentrum Nieuwspoort

Bezuidenhoutseweg 67 secretariaat@nieuwspoort.nl
2594 AC Den Haag KvK 41151559
+31 (0)70 346 94 40 www.nieuwspoort.nl

Nieuwspoort is het enige financieel onafhankelijke perscentrum in de wereld en ook een volstrekt onpartijdig platform voor alle meningen binnen onze democratische spelregels

Waar komt die kwetsbaarheid vandaan? Ik zal mijn visie daarop vanuit de aanval op de nieuwsmedia beschouwen.

--

13 juli 2024. Er heerst paniek op een evenemententerrein net buiten het industriestadje Butler in Pennsylvania. Een schutter heeft zojuist acht schoten afgevuurd op Donald Trump. De Republikeinse presidentskandidaat was aan het speechen toen de aanslag plaatsvond. Als door een wonder raakt hij slechts aan zijn oor gewond.

Dat Trump de kogelregen overleeft doet denken aan een moordpoging op een andere president, slechts enkele tientallen kilometers verderop. Het was niemand minder dan George Washington, die 269 jaar eerder tijdens de onafhankelijkheidsoorlog in dezelfde staat Pennsylvania door het oog van de naald kroop. Een indiaan vuurde bij de Slag om Monongahela zeventien keer op de toenmalige officier. Volgens de overlevering zaten in Washingtons uniform meerdere kogelgaten maar de latere president zelf bleef ongedeerd. Het werk van de Grote Geest, verklaarde de indiaan achteraf, die zei anders nooit te missen.

De analogie met Trump ligt voor de hand. In MAGA-kringen is nadien breed uitgemeten dat in Butler sprake moet zijn geweest van goddelijke interventie. Als bewijs verschenen foto's waarop een Amerikaanse vlag te zien was, die tijdens de campagnebijeenkomst hangend aan hijskranen door de wind verstrikt was geraakt. Het doek had de vorm aangenomen van een engel, meenden Republikeinen. De goddelijke interventie is een niet te onderschatten sentiment. MAGA zag in de aanslag bewijs dat na pogingen om Trump zakelijk kapot te maken en zijn vrijheid af te pakken, er nu werd getracht hem van het leven te beroven. Het bracht de polarisatie in de samenleving naar een nieuw dieptepunt.

Overigens vielen op het evenemententerrein in Butler bij de mislukte moordaanslag die 13^e juli twee doden. Een

toeschouwer in het publiek kwam om toen hij zijn gezin wilde beschermen en de schutter, de 20-jarige Thomas Matthew Crooks, werd door scherpschutters uitgeschakeld. Aanwezige MAGA-fans vertelden me dat tegelijkertijd sprake was geweest van een indringende saamhorigheid. “Niemand rende. Het was *surreal*. Ik zei tegen m’n man: we zijn getuige van geschiedenis”, sprak Rebecca Bowser later in haar kapsalon. Er gebeurde die dag nog iets opmerkelijks in Butler, iets dat veel minder aandacht kreeg. Want op die ‘saamhorigheid’ viel het nodige af te dingen. Direct nadat de schoten hadden geklonken, kwam er een opwelling. Het publiek keerde zich tegen de aanwezige pers.

Donna Sybert, hoofdredacteur van de Butler Eagle, de lokale krant, vertelde me tijdens een bezoek aan haar redactie dat een verslaggever en fotograaf van haar krant het in het tumult hadden moeten ontgelden. Ze kregen op het veld waar Trump onder vuur was genomen te maken met haat. Het leek een Pavlov-reactie, eentje die intrigeert.

De redactie van de lokale krant, gevestigd in het centrum van de stad, moest in de dagen daarna op eieren lopen. Bij hoge uitzondering werden alle ingezonden stukken geplaatst. De gemeenschap moest stoom afblazen. Journalisten waren op hun hoede. Als lokale krant staat de Butler Eagle midden in de samenleving. Maar waar komt die diepe emotie, die afkeer vandaan?

De betekenis van de mediahaat heeft me sindsdien niet losgelaten. Het bevreemdt tegelijkertijd omdat ikzelf in de ruim twee jaar dat ik in de VS woon, nooit geconfronteerd ben met dit fenomeen. Of ik nou militieleden interviewde, koffie dronk met BLM-activisten, of ik nou bij de Republikeinse conventie was in Milwaukee of de Democratische in Chicago; van links tot rechts viel in mijn richting nog nooit een onvertogen woord. Misschien komt dat omdat ik een buitenlandse journalist ben, iemand die bovendien kan zeggen te komen uit Amsterdam.

Dat is een stad die internationaal nog altijd tot de verbeelding spreekt, is me uit de reacties opgevallen.

Hoe dan ook: de agressie tegen journalisten op die zomerse namiddag in Butler is een feit. Een feit dat helaas niet op zich staat. Het Committee to Protect Journalists meldt een schrikbarende stijging van dreiging tegen de beroepsgroep in Amerika. Incidenten variëren van fysieke mishandeling, online bedreiging tot politiegeweld en juridische vergelding. Volgens het comité uit New York is de veiligheid van journalisten in de VS 'niet langer een gegeven'.

Zo steeg het aantal geregistreerde incidenten van geweldpleging tegen verslaggevers in het verkiezingsjaar 2024 met 50 procent. In absolute aantallen betrof dat 68 gevallen. Dat lijkt op 49.800 in de VS werkzame journalisten misschien niet veel, want slechts 0,13 procent. Maar het betekent wel dat in de VS, *land of the free*, gemiddeld elke vijf dagen een journalist wordt aangevallen.

Het moet gezegd dat onder de persaanvallen het nodige geweld komt van de zijde van autoriteiten. Dat zien we dit jaar opnieuw. Bij de rellen in Los Angeles over de migratiepolitiek van de Trump-regering telde Reporters without Borders afgelopen juni 35 geweldsincidenten, waarvan 32 voor rekening kwamen van veelal lokale ordetroepen, die overigens vallen onder lokaal Democratisch bestuur. Dat betrof vooral afgeschoten rubber kogels en pepper balls, waarbij meer dan eens op video is vastgelegd dat journalisten doelbewust onder vuur werden genomen.

Ook uit Washington komt afkeer, minachting en haat. De grootste agitator is hier president Donald Trump. De Republikein is nogal ambivalent: hij biedt de pers een ongeëvenaarde toegang én uit tegelijkertijd continue mediahaat. Hij beledigt journalisten waar ze bij staan, rept haast routinematig van *fake news*. Hij is tijdens zijn tweede termijn ook tot vergelding overgegaan.

Nieuwsorganisaties zijn aangeklaagd voor berichtgeving, en niet alleen als daar reden toe was zoals bij ABC dat hem onterecht als verkrachter labelde. Ook bijvoorbeeld de WSJ kreeg een strafzaak aan de broek nadat de zakenkrant had onthuld dat Trump in 2003 een vulgaire verjaardagskaart aan pedoseksueel Jeffrey Epstein had geschreven. Advocaten van de president eisten een schadevergoeding van tien miljard dollar en klaagden tevens eigenaar Rupert Murdoch aan. Even later volgde The New York Times met een claim van vijftien miljard.

Het persbeleid van de Trump-regering ademt rancune. Schoolvoorbeeld is de vete met persbureau AP, dat had geweigerd de verordonneerde naamswijziging van de Golf van Mexico tot Golf van America te volgen. Veel media schreven daarop overigens dat AP uit het Witte Huis was gegooid. Dat is onjuist. Het betrof de perspool, het selecte en wisselende clubje journalisten dat bijvoorbeeld in de Oval Office of Air Force One verslag doet namens alle vakgenoten. Video, foto's en teksten worden gedeeld. Een hof van beroep oordeelde trouwens in juli dat de boycot van AP door het Witte Huis voorlopig is toegestaan.

Er was overigens iets merkwaardigs aan de strafmaatregel tegen AP. Het persbureau werd namelijk in de eerste week van de boycot in het rotatieschema van het Witte Huis vervangen door Reuters. Dat persbureau spreekt evenwel ook van de Golf van Mexico, net als kranten als New York Times. AP is trouwens stilletjes weer toegelaten tot de perspool. Ook zijn zogenaamde 'nieuwe geluiden' aan deze perspool toegevoegd, zoals het radicaal rechtse OAN.

Ik ben ervan overtuigd dat de aanvallen uit de Amerikaanse politiek en de acties van ordetroepen de lat lager leggen voor anderen, voor burgers, om zich tegen de pers te keren.

Tegelijkertijd begint dit sentiment niet bij Trump. De president pookt een vuurtje op dat al brandde. Waar komt dat vandaan?

Laten we voor het antwoord allereerst kijken naar het Amerikaanse medialandschap. Er werd mij in dat verband een aardig kaartje toegespeeld dat circuleert onder Nederlandse expats in de VS, de *All Side Media Bias Chart*. Dat is gemaakt door een bedrijf dat politieke vooringenomenheid van nieuwsmedia in kaart brengt en opgericht door John Gable, een voormalige Republikeinse politiek consultant. Het is een poging om in het gepolariseerde Amerika 'al het nieuws van links, centrum en rechts' te labelen.

Op dit overzicht staan tientallen Amerikaanse nieuwsmedia gerubriceerd, van kranten en tv-stations tot nieuwswebsites en podcasts. Op het eerste gezicht toont deze waaier een gezond, want pluriform medialandschap. Daarachter schuilt een werkelijkheid die niet uit het kaartje blijkt.

Neem Fox News, de best bekeken nieuwszender van Amerika. Het gemiddelde aantal kijkers op primetime is 2,6 miljoen mensen, zo blijkt uit cijfers over het tweede kwartaal van 2025. Inderdaad, 2,6 miljoen op een bevolking van 340 miljoen. Omgerekend naar de Nederlandse bevolking zou dat 136.000 kijkers betreffen. Het meer links liberale MSNBC haalt 1 miljoen kijkers primetime en CNN komt niet verder dan 538.000 kijkers primetime.

Zet dat eens af tegen Joe Rogan, de voormalige Fear Factor-presentator die tegenwoordig commentator en podcasthost is. Gemiddeld trekken zijn shows 11 miljoen luisteraars. Elf miljoen! Dat is meer dan de traditionele nieuwszenders bij elkaar. Rogan heeft 14,5 miljoen volgers op Spotify, 16,4 miljoen subscribers op youtube en 18,9 miljoen op Instagram. Nu snapt u waarom in de evaluatie van de Amerikaanse presidentsverkiezingen wordt gezegd dat het een blunder was van Kamala Harris om Rogan te passeren.

Hier zit een grote verschuiving: van traditionele media naar nieuwe platformen, en in dikwijls ook van journalistiek naar een opiniemaker. En dan zult u denken, ja maar de New York Times dan, die groeit toch als kool? Klopt, er zijn inmiddels

ruim elf miljoen digitale abonnementen verkocht. Een belangrijke *revenue driver* zijn games, gevolgd door koken. Dagelijks spelen tien miljoen mensen spelletjes bij de NYT, dat in de *bundle* zit. Uit gebruikersdata blijkt dat inmiddels meer mensen de NYT app gebruiken om te gamen dan om nieuws tot zich te nemen.

Het punt is: traditionele nieuwsmedia in de VS boeten hard in aan journalistieke relevantie. Dat is niet alleen een kwestie van achterhaalde verdienmodellen voor print en televisie, lastige betaalmuren online of afhakende adverteerders op tv-zenders. De neergang is ook het gevolg van een vertrouwenscrisis. Journalisten worden niet meer geloofd. Het vertrouwen van Amerikanen in de media is op het laagste punt in een halve eeuw. En die halve eeuw is geen strohalm dat het ooit dus slechter was: toen is men begonnen te meten. Slechts 28 procent van de ondervraagden zegt in een peiling van marktonderzoeksbureau Gallup vertrouwen te hebben in de *mainstream media*, de bekende kranten, nieuwsstations en websites. Daartegenover staat dat 70 procent weinig of geen vertrouwen heeft in de traditionele pers.

Toen Gallup in de jaren zeventig met peilen begon, was dit fundamenteel anders. Slechts 6 procent wantrouwde de pers destijds en 70 procent hechtte veel geloof aan wat journalisten berichtten. Het wantrouwen is vandaag de dag het grootst onder Republikeinse kiezers, waar slechts 8 procent vertrouwen heeft in massamedia. Bij Democraten is dat 51 procent.

Dat is een opmerkelijk verschil. Is de pers partijdig?

Journalisten worden niet graag langs de meetlat gelegd, en al helemaal niet als het gaat om vooringenomenheid. Peilingen over politieke voorkeuren zijn schaars. In 2023 meldde een onderzoek van de universiteit van Syracuse dat slechts 3,7 procent van de Amerikaanse journalisten zich Republikeins noemt. In 2002 was dit nog 18 procent geweest. Het aantal Democraten onder verslaggevers wordt gepeild op het

tienvoudige: 36 procent. Het gros acht zich qua politieke voorkeur ongebonden.

In België wees onderzoek van de Universiteit Antwerpen uit dat politieke journalisten zichzelf gemiddeld links van het midden positioneren. Ik durf de stelling met mijn tien jaar ervaring in de Haagse verslaggeving aan dat dit in Nederland niet veel anders is.

Dat is relevant. Nieuws op zich is natuurlijk niet links of rechts, maar de blik op nieuws is wel subjectief en nieuwskeuzes zijn dat in zekere mate ook. Om maar te zwijgen van moedwillig editen, zoals het BBC-schandaal rond het knip en plakwerk van Trumps rede in aanloop naar de bestorming van het Capitool. Dat laat ik hier verder buiten beschouwing omdat het een Britse staatsomroep betreft.

De Amerikaanse journaliste Bari Weiss, voormalig NYT en WSJ en onlangs binnengehaald als baas bij CBS News, is uitgesproken over de impact van politieke voorkeuren van journalisten. Zij rept van een monocultuur op redacties. Die was volgens haar bij de NYT uitgesproken progressief. Die monocultuur verstikt een gezonde journalistieke discussie en zorgt voor blinde vlekken. Weiss noemt media journalistiek 'corrupt'.

Uri Berliner, een ervaren financieel journalist bij de Amerikaanse publieke radiozender NPR, zorgde vorig jaar voor opschudding door zijn werkgever openlijk af te vallen. De verslaggever schreef een gepeperd stuk onder de kop "Ik werk 25 jaar voor NPR. Hier is hoe we het vertrouwen van het publiek hebben verloren", waarin hij de zender ervan beschuldigde 'op elk niveau' het progressieve wereldbeeld te hebben omarmd. Als voorbeeld noemde hij de oorlog in Gaza en woke. "Ik besloot naar buiten te treden in de hoop dat er iets zou veranderen, en we een bredere discussie zouden krijgen over hoe verslag wordt gedaan", aldus Berliner. Dat gebeurde niet. Berliner werd door NPR geschorst en nam ontslag.

Waar progressief Amerika zich op de borst klopte met diversiteit en inclusie, blijkt die verscheidenheid allesbehalve dat. Andersdenkenden worden buitengesloten en gecancelled. Het probleem is zodoende door woke alleen maar vergroot in een reeds gepolariseerde natie. Een kennige redactieculturen zijn er daarbij aan beide kanten van het politieke spectrum, van MSNBC tot Fox News.

Het wantrouwen tegen een vooringenomen, partijdige pers past in een bredere trend waarin instituten onder vuur liggen. Neem de politiek. Sinds het begin van de 21^e eeuw is het oordeel van Amerikaanse burgers over zowel de Democratische als Republikeinse partij negatief. Na 2001, toen rond 9/11 in een vlag van eensgezindheid beide partijen opmerkelijk positief werden beoordeeld, is een neergang ingezet die structureel bleek te zijn.

Die neergang is het spiegelbeeld van een andere trend: de opkomst van het internetgebruik en sociale media. Het is een frappante correlatie. Met het internet is een reusachtige nieuwe informatiebron aangeboord. Informatie is macht, zo niet een wapen. Zo zagen onderzoekers van Stanford University bij een experiment over het social credit system in China, dat punten geeft voor sociaal wenselijk gedrag, dat studenten aanmerkelijk positiever oordeelden over het systeem als zij hun informatie louter baseerden op staatsmedia. Die schreven amper over de repressieve gevaren van de tool.

John Gable van mediabyas-site ALLSides noteert in dit verband nog een interessante observatie. Als mensen worden overspoeld door informatie hebben ze de neiging informatie te selecteren die aansluit bij hun eigen mening. Ze kruipen zo in hun bubbel. De opkomst van sociale media hebben dat proces enorm versterkt. Platformen als Facebook, Youtube, Instagram en Tiktok zijn dominant geworden voor nieuwsconsumptie. Ondoorgroendelijke algoritmes vergroten in de golf van informatie de selectieve blik.

Alle instituten staan in de rap veranderende samenleving onder druk. Niettemin is de vertrouwensval voor media groter dan bij de meeste andere instituten, signaleert het Amerikaanse onderzoeksbureau Gallup. Hoe komt dat? Hoe kan het dat uitgerekend de branche die decennialang gold als de waakhond van de democratie, die de macht het vuur aan de schenen legt, het zo moet ontgelden? Misschien moeten we de vraag stellen of die waakhondfunctie wel opgaat. Laat ik twee recente Amerikaanse dossiers erbij pakken die hier een antwoord op kunnen geven, twee belangrijke dossiers in de Amerikaanse politiek en politieke verslaggeving. Allereerst is dat de laptopaffaire rond Hunter Biden uit 2020. Drie weken voor de presidentsverkiezingen van dat jaar publiceerde The New York Post, een tabloid uit de Newscorp-stal van Rupert Murdoch, die ook Fox News en de WSJ bestiert, een spectaculair verhaal over de vondst van de laptop van de presidentszoon. Die was een jaar eerder ter reparatie achtergelaten bij een pc-winkel. Op de harde schijf stond informatie die duidde op mogelijke corruptie van Joe Biden, de Democratische presidentskandidaat, en in ieder geval dat hij het eerdere ambt van vice-president had gebruikt ten faveure van zakelijke belangen van zijn zoon en broer. Rond de First Family deden al langer verhalen de ronde van schimmige zakendeals in landen als Oekraïne, Rusland en China. In wat de laptopaffaire is gaan heten, werd hard teruggeduwd. 51 voormalige top-intelligence officials ondertekenden een open brief waarin stond dat sprake was van Russische desinformatie. Sociale mediabedrijven als Facebook blokkeerden om diezelfde reden links naar het artikel in de New York Post en andere media weigerden het verhaal over te nemen. Biden won drie weken later de stembusgang van Trump. Later bleek de scoop van de New York Post wel degelijk te kloppen. Van een Russische campagne was geen sprake. De open brief van intelligence-kopstukken met die boodschap was

ingestoken door Anthony Blinken, de campagneadviseur van Biden die later werd beloond met de ministerspost Buitenlandse Zaken.

Sociale mediabedrijven waren al vóór de publicatie in de Post benaderd door de FBI met vermeende zorgen over een Russische desinformatiecampagne, zo is uit Congresonderzoek gebleken. Diezelfde FBI bleek tegelijkertijd in 2019 al beslag te hebben gelegd op de gewraakte laptop, vanwege een lopende belastingzaak tegen Hunter Biden. De dienst wist dus dat de laptopinfo echt was. De zaak kwam aan het rollen doordat de pc-winkel eigenaar kopieën van files had gemaakt voordat hij de laptop overdroeg.

Andere nieuwsmedia hebben naderhand schoorvoetend toegegeven dat ze de plank hadden misgeslagen. Uit een peiling kwam naar voren dat als kiezers de laptopinformatie drie weken voor de verkiezingen breed ter ore was gekomen, dat Trump dan waarschijnlijk de strijd in 2020 had gewonnen. Zaak twee. Dat betreft ook een zaak rond de Bidens, in dit geval de fysieke en mentale achteruitgang van de president in aanloop naar de verkiezingen van 2024. Wat een publiek geheim leek, werd lange tijd ontkend. Niet alleen door het Witte Huis, maar ook door vooraanstaande progressieve media en journalisten, als Jake Tapper bij CNN. Biden was wat ouder maar mentaal fit, was de verdediging.

Diezelfde Tapper ging na de wissel van Biden voor Kamala Harris en de daaropvolgende Democratische nederlaag – waarbij overigens nieuwsorganisaties, ook in ons land, maandenlang Harris tevergeefs naar een zege hadden geschreven – op onderzoek uit. Het boek *Original Sin* dat hij met Axios-verslaggever Alex Thompson schreef, schetst een ontluisterend beeld van een president die niet meer bij de les was. Het landsbestuur was in feite in handen geweest van een klein groepje getrouwen, ongekozen bureaucraten; veelzeggend gedoopt als het Politburo. Zij namen volgens

Original Sin vergaande besluiten, zelfs zonder vakministers te consulteren.

Het was de ultieme wijsheid achteraf. Conservatieve media hadden allang doorzien hoe dramatisch het was gesteld met de Democratische president. Hier wreekte zich de enorme polarisatie. Hun berichtgeving werd als ketelmuziek weggewoven.

Het meest heeft mij gestoord dat achteraf het frame in de media werd gepusht dat de entourage van Biden blind zou zijn geweest voor diens achteruitgang. Uit meerdere boeken komt naar voren dat van naïviteit geen sprake was. Het was veel boosaardiger, Machiavellistischer. Het ging om behoud van macht. Maar dat past bij menig traditioneel nieuwsmedium niet in het beeld, waarbij de Democraten de *good guys* zijn en de Republikeinen van Trump de boeven.

U kunt dat frame bij meer berichtgeving over de huidige Amerikaanse politiek terugzien. Neem de harde migratiepolitiek, waarbij dikwijls wordt weggelaten dat de confronterende acties van de federale vreemdelingenpolitie ICE in Amerikaanse steden een gevolg zijn van de weigering bij lokaal Democratisch stadsbestuur om sinds het aantreden van de Trump-regering nog langer mee te werken aan de uitzetting van illegalen, zoals in het laatste jaar van de Biden-regering veelal wel gebeurde. Daardoor moet ICE zelf de straat op en langs immigratierechtbanken om ongedocumenteerden aan te houden. De dienst krijgt deze mensen niet meer aangeleverd via lokale gevangenissen en politie.

Of neem de continue waarschuwingen over een constitutionele crisis, terwijl het Witte Huis nog geen enkele keer een uitspraak van de hoogste rechtsinstantie, the Supreme Court, heeft genegeerd. Tot nu toe.

Neem de op zich terechte zorgen over de academische vrijheid die door deze regering onder druk staat, waarbij wordt vergeten dat het vrije debat door cancelende en intimiderende

woke-voorhoedes al om zeep was geholpen. Free speech was door links tot hate speech gelabeld. De rollen worden nu omgedraaid.

En bovenal: neem de richtingenstrijd die nu zo intens woedt in de VS. In media wordt de situatie onder de Biden-regering dikwijls als een neutraal vertrekpunt beschouwd terwijl conservatieven zien dat een progressieve voorhoede bezit had genomen van de overheid en instituten.

Deze eenzijdige blik heeft de polarisatie en afkeer in de VS van de pers sterk gevoed. De Amerikaanse *main stream media* hebben zich op cruciale momenten niet de waakhond van de democratie getoond, maar de waakhond van het establishment. Journalisten wierpen zich niet op als controleurs van de gevestigde orde, maar als onderdeel daarvan. En het is precies dat waar 'sloper' Trump tegenaan schopt.

Hoe gaat het nu verder? We zien pogingen om het wantrouwen te doorbreken. Interessant is wat kunstmatige intelligentie (AI) hier kan betekenen. AI wordt steeds meer gebruikt op redacties, bijvoorbeeld om artikelen en nieuwskoppen te genereren. Volgens een studie van de Universiteit van Maryland op basis van vijftienhonderd Amerikaanse kranten is 9 procent van de artikelen reeds AI-gedreven. Maar kan het ook journalistieke vooringenomenheid tackelen? Er zijn nieuwssites die via AI nieuws 'objectiveren', zoals Pano News en Ground News. Ground News combineert daarvoor dagelijks 50.000 nieuwsbronnen. Onderzoek van Reuters Institute wijst er vooralsnog echter op dat de nieuwsconsument hiervoor huiverig is. AI-gegenereerd nieuws wordt als minder betrouwbaar beschouwd.

Concreter zijn pogingen uit andere hoek om het wantrouwen tegen de nieuwsmedia te doorbreken. Zo wil The New York Times het vertrouwen verbeteren door journalisten uit de anonimiteit te halen en hun werkwijze transparanter te maken, via video en podcast. Ook zegt hoofdredacteur Joseph Kahn

meer mensen met een andere achtergrond te willen aannemen, waarbij hij niet doelt op de klassieke diversiteit van ras en gender maar op meer geografische spreiding en ‘of iemand in het leger heeft gediend’, zei hij. Dat klinkt als een poging de monocultuur te doorbreken.

Toch komen de forse bijstuuracties niet zozeer vanuit redacties, maar uit de hoek van eigenaren. Denk aan Jeff Bezos, die zich bemoeide met de koers van de Washington Post of een andere miljardair, Patrick Soon-Shiong, die niet wilde dat zijn L.A. Times Kamala Harris zou *endorsen*. Soon sprak van redactionele vooringenomenheid en een krant die zich opstelde als de echokamer van links.

Als miljardairs een koersverandering afdwingen worden al snel andere belangen vermoed. Lees: het vleien van Trump en de Republikeinen, wordt gezegd. Of gaat dat voorbij aan een economische realiteit? Neem de LA Times. Die krant draait al jaren een verlies van 30 a 40 miljoen dollar en verloor in 2024 vóór Soon’s bemoeienis een kwart van de abonnementen. Dat is niet houdbaar, zelfs niet voor een eigenaar met diepe zakken. Want het zegt ook veel over het gebrek aan relevantie.

Wat dat betreft kan de opmerkelijke aanstelling van Bari Weiss als nieuwe baas bij zender CBS News op twee manieren worden beschouwd. Over die benoeming is in mediakringen veel te doen. Haar komst volgde op een schikking in een rechtszaak van Trump tegen de zender wegens het flatteus editen van een interview met Harris in verkiezingstijd. Het moederbedrijf van CBS, Paramount, betaalde 16 miljoen voor de presidentiële bibliotheek voor Trump, in de aanloop naar een fusie met Skydance, waarvoor overheidstoestemming nodig was.

Mensen die roepen dat de komst van Weiss naar CBS News een buiging is voor Trump gaan voorbij aan het feit dat mainstreammedia de band met de nieuwsconsument zijn

kwijtgeraakt, in het bijzonder met conservatief Amerika zoals de data laten zien. Dat geldt ook voor CBS News.

Het bijsturen van de koers van nieuwsorganisaties, binnen de geijkte kaders, is op zich geen laakbare zaak, mits het erom gaat meer aansluiting te krijgen bij de nieuwsconsument. Dat is wat anders dan meebuigen met de wind die in het Witte Huis waait. Hier wringt de schoen. Bezos heeft grote zakelijke belangen, net als Soon-Shiong die hengelde naar een regeringszetel en deel uitmaakte van Trumps handelsdelegatie naar het Midden-Oosten. En de eigenaar van het moederbedrijf van CBS, Larry Ellison, is een fan van Trump die ook zaken hoopt te doen. Zo raken inspanningen om de geloofwaardigheid van de pers te verbeteren van de regen in de drup.

De affaire rond talkshowhost Jimmie Kimmel doet alarmbellen afgaan. Zijn noodlijdende programma (gemiddeld slechts 1,5 miljoen kijkers) verdween tijdelijk van de buis na een even hatelijke als inhoudelijk onjuiste sneer van Kimmel over de moord op Kirk. Als partnerzenders aan de bel trekken omwille van ethische bezwaren is dat één ding, maar hier was sprake van machinaties waarbij economische macht als breekijzer is gebruikt voor een boycot door in ieder geval één van die partnerzenders.

De aanvallen op de pers in de VS doen vrezen dat de Trump-regering streeft naar een autocratisch beleid met 'regeringsgezinde journalisten'. Neem het persbeleid van het Pentagon onder minister van Oorlog Pete Hegseth, die zich eerder dit jaar beklagde over het gebrek aan enthousiasme bij de pers voor zijn beleid. Vrijwel het voltallige Amerikaanse journaal heeft zijn accreditatie verloren omdat verslaggevers weigerden een verklaring te ondertekenen waarmee ze zich verplichtten vooraf goedkeuring te vragen van het departement voor de publicatie van informatie, ook als die niet geclassificeerd was. Dat is persbreidel, waarvoor slechts drie

media tekenden: dat waren niet toevallig de 'nieuwe geluiden' AON, The Federalist en Epoch Times.

Er klinken waarschuwingen dat Amerika aan de vooravond staat van een nieuw soort McCarthyisme uit de jaren vijftig. Ditmaal heet de vijand niet het communisme, maar radicaal links. De moord op Kirk, de verachtelijke reactie daarop in linkse kringen en de yougov peiling die aangeeft dat een substantieel deel van progressief Amerika politiek geweld soms verdedigbaar vindt, geven de Trump-regering munitie voor een snoeihard tegenoffensief, dat verder gaat dan de huidige richtingenstrijd binnen de kaders van de trias politica, de rechtsstaat, de democratie.

Wij hebben de neiging om de democratie als iets vanzelfsprekend te zien, als een onwrikbaar gegeven. Maar als een groeiende groep mensen het gevoel heeft dat deze staatsvorm niet hun belangen behartigt, verliest de democratie betekenis. Dan wordt het begrip een lege huls. In Amerika is inmiddels 61 procent van de bevolking ontevreden over het functioneren van de democratie zelf. Dat is bijkans tweederde van de mensen.

De aanval op de pers, als onderdeel van onder vuur liggende instituten, past in deze trend. Een trend die zich ook in Nederland aftekent.

U krijgt wellicht het gevoel naar een violist op de Titanic te luisteren. Daarom wil ik optimistisch afsluiten. We zijn niet veroordeeld tot zinken.

De 'redding' begint bij herstel van vertrouwen. Wat daarvoor nodig is, is een open vizier. Dat geldt voor politici, bureaucraten, academici en de pers. Journalisten moeten niet alleen het gevaar voor de democratie adresseren maar vooral ook de onderliggende problematiek. Als ik dat naar ons land vertaal gaat het om zaken als het politieke en maatschappelijke opportunisme, het weggijken bij moeilijke keuzes, de geïnstitutionaliseerde belangenbehartiging, de gebrekkige belangenbehartiging voor eigen burgers, de

verstikkende politieke correctheid, de antidemocratische krachten van Brussel, het juk van internationale verdragen en het falen van ons huidige politieke bestel.

Toon een open blik. Want ook Nederland nadert het kruispunt waar Amerika nu op staat.

Dank u wel

Paul Jansen,
26 november 2025